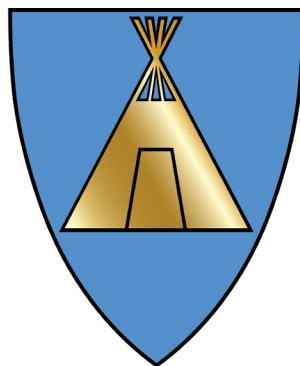

SUOHKANPLÁNA SERVODATOASSI 2025–2037

GUOVDAGEAINNU SUOHKAN
KAUTOKEINO KOMMUNE

Mearriduvvon suohkanstivrras áššis 1/25, 27.03.2025

Ovdasátni

Guovdageainnu suohkan – Ofelaš Sámis

Guovdageaidnu – Kautokeino lea Norgga stuorámu suohkan areála dáfus, 9704 njealjehaskilomehtera.

Suohkan gohčoduvvo sámiid kulturoaivegávpot, ja lea dehálaš čoahkkananbáiki olles Sápmái. Suohkana rádjasuohkanat leat Kárášjohka, Áltá, Návuonna, Ráisa ja Eanodat Suoma bealde.

Guovdageainnu suohkanis ledje juovlamánu 2024, 2852 ássit. 95% suohkana ássiin leat sámegiela ja suohkanii lea dehálaš áimmahuššat ja ovddidit sámegiela ja kultuvrra.

Suohkanis leat eanemus boazodoallit ja eanemus bohccot, buot Norgga suohkaniin. Suohkanis leat sullii 14 smávva giláža ja okta čoahkkebáiki. Stuorámu gilli olggobealde čoahkkebáikki lea Máze, gos ássit sullii 250 olbmo, ja doppe lea sierra mánáidgárdi ja vuodđoskuvla. Servodatoasi barggu oktavuodas lea ráhkaduvvon sierra vejolašvuodaguorahallan Mázi.

Guovdageainnus leat ollu ja stuorra hástalusat boahtteáiggi dáfus. Ássiidiskadeapmi ja álbmotčoahkkimat čájehit ahte álbmot ii leat duhtavaš dainna mo suohkan doaibmá. Suohkanstivra attii bargobájiin čielga signálaid dasa mii galgá leat áigumuš bargguin go hábmejit ođđa servodatoasi. Demografii ja rievdá nuorra álbmogis boarrásit álbmogii ja álbmotdearvašvuhta lea hástalus. Dálkkádatrievidamat čuhcet maidái erenoamážit boazodollui ja meahcásteapmái.

Guovdageainnu álbmot fertet oaidnit giela ja kultuvrra gáhttema mávssolašvuoda. Lea dehálaš ahte mii geat orrut Guovdageainnus ovtta bargat dahkat min suohkana Norgga buoremus orrunsuohkanin. Báikin gos sámi giella ja kultuvra lea vuodas. Seammas fertet mii váldit vuhtii stuorraservodaga impulssaid ja heivehit daid min kultuvrralaš identitehtii. Suohkan galgá leat báiki gos nuorat háliidit ássat, beroštit ja ovddidit servodaga boahtteáigái.

Danin fertet mii ovtta bargat oláhit višuvnna: **Ofelaš Sámis – Veiviseren i Sápmi.**

Anders S. Buljo, sátnegođiheadji

Sisdoallu

Oassi 1 álggahus čilge Guovdageainnu višuvnna ja árvvuid, ja čujuha guđet ON guoddevašvuoda mihttomearit plánemis vuoruhuvvojit.

Oassi 2 čilge otnáš Guovdageainnu, hástalusaid ja vejolašvuodaid mat leat vuordagis, ja máid báikkálaš servodat deattuha dehálažžan

Oassi 3 bagadallá gosa mii áigut – Vuoruhanoasit main servodatmihtut, váldomihtut ja gullevaš strategijat.

Oassi 4 čilge areálastrategiija, mii galgá čatnat suohkanplána guovtti oasi oktii

Oassi 5 čilge suohkana čuovvuleami suohkanplána servodatoasis ja mo suohkan bargá olahan vástedaid boahttevaš mihttuid suohkana plánavuogádagas.

Ovdasátni	2
1. Álggahus	4
Guovdageainnu suohkana višuvdna ja árvvut.....	5
Guoddevaš servodat Guovdageainnus.....	6
2. Guovdageaidnu – Kautokeino otna.....	8
Guovdageainnu hástalusat ja vejolašvuodaid.....	8
Ipmárdusat mielváikkuheamis.....	12
3. Vuoruhanoasit Guovdageainnu vástedaid.....	14
Vuoruhanoassi 1: It goassege okto - Aldri alene	15
Vuoruhanoassi 2: Birgejupmi buolvvas buolvii - Birgejupmi gjennom generasjoner	21
Vuoruhanoassi 3: NanuNana vuodđu boahtteáigái – Utviklingskraft for framtida.....	25
4. Areálastrategiija	30
5. Suohkanplána čuovvuleapmi.....	33

1. Álggahus

Suohkanplána servodatoassi lea suohkana deháleamos bajitdási plána ja stivrenreaidu. Guovdageainnu suohkana – Kautokeino kommune servodatoassi guorahallá guhkitáigge hástalusaid ja vejolašvuodaid, ja mearrida mihtuid ja strategiijaid sihke Guovdageainnu servodahkii ollislaččat ja suohkana organisašuvdnii. Plána bidjá eavttuid buot suohkanlaš plánemiidda daid boahhtevaš jagiide.

Suohkanplána servodatoassi fáttmasta ja namuha iešguđetlágan aktevrraid suohkanis, dat bohtet ovdán sihke teavsttas, mihtuin ja strategiijain.

Doahpagat mat adnojuvvojit leat:

- Guovdageainnuservodat – buot ássit ja aktevrrat geain leat doaimmat
- Guovdageainnu suohkana – Kautokeino kommune geográfalaš rájiid siskkobealde
- Guovdageaidnu – fáttmasta guovlluid mat geográfalaččat leat suohkanrájiid siste, maddái Máze ja eará giliid
- Guovdageaidnu márkan – márkanbáiki Guovdageaidnu - Kautokeino
- Guovdageainnu suohkan – Guovdageainnu suohkana organisašuvdna

Suohkanplána servodatoasi barggus lea ráhkaduvvon máhttovuođu, mii lea hábmejuvvon temáhtalaččat servodaga-, dálkkádaga- ja birrasa-, ja ekonomalaš guoddevašvuoda vuodul. Dat lea miellodusin servodatoassái.

ON miellahttoriikat leat mearridat 17 mihttomeari mo olahit guoddevaš ovdáneami. Dat lea máilmmi oktasaš bargoplána 2030 rádjai jávkadit geafivuoda, eastadit erohusaid ja bissehit dálkkádatrivedmiid. Ráđđehus lea mearridan ahte ON 17 guoddevašvuoda mihttomeari galget leahkit politihkalaš váldobálggisin dustemis dálá áiggi stuorámus hástalusaid, maddái Norggas.

Máhttovuođu ráhkadeamis leat mii geahčadan guovddáš hástalusaid Guovdageainnus. Mii leat daid buohtastahttet ON guoddevašvuoda mihttomeriiguin ja dainna lágiin huksen nanu báikkálaš vuodu guoddevašvuoda mihttomeriid čuovvumii. Dán ipmárdusa, oktan mielváikkuhanproseassa máhcahusaid vuodul leat mii válljen guđiid guoddevašvuoda mihttomeriid čuovvut, ja bidjan vuoruhansiid main leat servodatlašmihtut, ulbmilat ja strategiijat.

Máhttovuođu ođastuvvo ja ovdánahttojuvvo dađistaga jagiid mielde, vai ON guoddevašvuoda mihttomearit vel ain buorebut ihtet oidnosii ja čielgá mo daid sáhtta atnit ávkin suohkanis.

Guovdageainnu suohkana višuvdna ja árvvut

Min višuvdna lea:

Ofelaš Sámis – Veiviseren i Sápmi

Višuvdna “Ofelaš Sámis – Veiviseren i Sápmi” lea válljejuvvon deattuhan váste Guovdageainnu suohkana sajádaga njunuš fápmun sámi servodatovdáneamis, ja maiddáí sámi giela ja kultuvrra sealluheamis ja nannemis.

“Ofelaš Sámis” govvida oavánis ja ovddasmanni geinnodaga sámi servodaga ofelažžii. Višuvdna čujuha Guovdageainnu sajádaga Leahkit nanu caggin kultuvrralaččat ja gielalaččat Sámis, mo suohkan váldá ovddasvástádusa sealluhit ja ovdánahttit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

Ofelažžan ii galgga Guovdageaidnu dušše doalahit iežas nanu sámi identitehta, muhto seammás oahpistit ja jodihit sámi giela, kultuvrra ja identitehta daid ođđaágásaš hástalusaid čađa. Dáinna višuvnnain áigu Guovdageainnu suohkan min kultuvrralaš ja gielalaš fámuin geatnegahttit iežas áimmahuššat sámi álbmoga historjjá ja boahtteáiggi. Višuvdna čájeha maiddáí ahte mii áigut juogadit máhtu, vásáhusaid ja servodatáŋgiruššama obbalaččat sámi servodagain.

Višuvdna deattuha dáhtu ja háliidusa ovdánahttit Guovdageainnu geasuheaddji sámi servodahkan sihke ássiide ja ealáhusaide, ja galgá seammás čahkket saji nu ahte eai-sámegielaččat maid háliidit ássat deike. Vaikke sámi seailuheapmi lea váldodeaddun, de lea lihkká dehálaš ahte norgga kultuvra beassá eallit bálldalagaid sámi kultuvrrain. Go ávkkástallá goappašat kultuvrraid buoremus beliid, de duddjo buori servodaga buohkaide, mii fas dahká buorredili ja ássanmovtta.

Min árvvut leat:

Oadjebasat - Trygge

- Mii leat fáttmasteaddjit ja árvvusatnemiin ja luohhtevasvuodain dearvvahit guhtet guimmiideamet, ja mii vuosttaldit veahkaválddi, illasteami ja rasismma.
- Mii leat rehálaččat ja luohtehahttit
- Mii bargat dan badjelii ahte buohkain geat ássat dáppe, šaddá álkit ja oadjebasat eallin

Rahpasat - Ápne

- Mii guldalit nubbi nuppi
- Mii juogadit dieđuid
- Mii leat vuorddehahttit ja meannudit buohkaiguin ámmátlaččat

Ovttaráđálaččat – Samskapende

- Mii hukset searvevuoda
- Mii láchit dili mielváikkuheapmái ja soabadeapmái
- Mii ovttasbargat ja váldit ovddasvástádusa oktasaš mihtuin

Duostilat - Modige

- Mii leat doaimmalaččat ja hutkat čovdosiid
- Mii leat ovdamannit ja duostat ođđa bálgáid lávkut
- Mii arvat dahkat mearrádusaid
- Mii ávkkástallat ja ovddidit sámi árbevirolaš máhtu, ja oahpahit boahttevaš buolvvaide

Dát árvvut galget láidestussan min barggus mo čoavdit suohkana servodatdoaimmama.

Guoddevaš servodat Guovdageainnus

Nationála njuolggadusain regiovnnaš ja suohkanlaš plánemiidda, leat čielga vuordámušat ahte suohkanlašsuorgi iežas servodat- ja areálaplánemis atná vuodu ON guoddevašvuoda mihttomeriin.

Guoddevašvuoda mihttomearit speadjalastet golbma dimenšuvnna guoddevaš ovdáneamis: dálkkádat ja biras, ekonomija ja sosiála dilálašvuodat. Dán golmma dimenšuvnna čanastat

mearrida lea go guoddevaš. Mihttomearit galget čujuhit guoddevaš ovdáneami geainnu oanehat ja guhkibuš áigodahkii.

Ovdánahttit Guovdageainnuservodaga guoddevažžan gáibida guhkitáigge ja ovttasrádálaš ángiruššama suohkanis ja aktevrrain báikkálaš servodagas. Suohkanstivra, suohkanplána servodatoasi bokte, čujuha geainnu ja mihtu ovdánahttit Guovdageainnu sosiálalaččat, ekonomalaččat ja biraslaččat guoddevažžan.

Kultuvrralaš

guoddevašvuodas lea sáhka das ahte Guovdageaidnu lea stuorámus sámi suohkan Sámis. Min suohkan lea vuodđuduvvon eamiálbmogiid eatnamiidda ja min mearrádusat galget sihkkarastit eamiálbmogiid vuoigatvuodaid, árbevirolaš sámi ealáhusaid ávnnaslaš luondduvuđđosa, meahcásteami ja lotnolasealáhusaid, ja nannet sámi giela ja eallinvuogi boahttevaš buolvvaide.

Sosiála guoddevašvuohhta lea sihkkarastin ahte buot olbmot ožžot buori ja vuoiggalaš vuoddu ávdđalaš eallimii. Mii galgat sihkkarastit buori eallinárvvu, midjiide guđet eallit dál ja boahttevaš buolvvaide.

Dálkkádat- ja biraslaš guoddevašvuohhta lea dan birra ahte boahttevaš buolvvat galget beassat ávkkástallat unnimusat lihka buori luondduin go maid mii válddiimet badjelassi, ja ahte olmmošlaš ovdánemiid váikkuhusat leat unnánat go maid luondu gierdá. Mii fertet válljet diehttevaččat ja jierpmálaččat go ávkkástallat luonddu ráddjejuvvon resurssaid.

Ekonomalaš guoddevašvuohhta lea ahte mii galgat sihkkarastit ekonomalaš oadjebasvuoda olbmuide ja servodahkii. Guoddevaš ekonomiija huksen lea hástaleaddji, dat gohčoduvvon ruoná ovdáneapmi, mii galgá sihkkarastit sihke olbmuid dárbbuid ja seammás doahttalit man ollu luondu gierdá. Boahtteáiggis ássiid dárbbut čálgobálvalusaide lassánit eambo go maid čálgoservodat nákke fállat.

Suohkana vuolggasadji min servodatplánemis ja min plánaráhkadusas lea riikkaidgaskasaš eamiálbmotvuoigatvuodát. ONa eamiálbmotjulggaštus bidjá rámmaid dasa ahte sihkkarastit dáid vuoigatvuodaid suohkana dásis.

Buot 17 ON guoddevašvuoda mihttomeari leat vuodđun plánemii, dasgo dat mihttomearit čatnasit nubbi nubbái. Guovdageainnu suohkana – Kautokeino kommune hástalusat leat

duogážiin dasa go čuovvovaš guoddevašvuoda mihttomearit erenoamážit deattuhuvvojit servodatoasis ja gullevaš plánavuogádagas:

2. Guovdageaidnu – Kautokeino otna

Dát kapihtal čilge otná Guovdageainnu, daid hástalusaid mat čuožžilit, ja máid servodat oaivvilda dehálažžan.

Dan ovddeš servodatoasis jagis 2017:s, lei Ofelaš Sámis / Veiviseren i Sápmi višuvdnan. Das deattuhuvvui sámi kultuvra dehálaš nanu caggin ja riggodahkan suohkanii, ja ahte beroštumiin, iluin ja movttain galggai ovttaráđalašvuotta ja oktasaš dihtomielalaš áŋgiruššan ovdánahttit Guovdageainnuservodaga ja šaddat geasuheaddjin, sihke orrunbáikin ja ealáhusaid álggahemiide.

Guovdageaidnu lea sámi suohkan, gos eanasoassi suohkana ássiin leat sámegielagat, ja gos sámegiella ja dárogiella leat dásálagaid hálddahušgiellan. Sámegiella, sámi kultuvra ja sámi ealáhusat leat eallasat Guovdageainnus. Sámi kultuvra, identitehta ja eallinvuohki leat guovddážiin servodagas ja sámevuotta lea dehálaš birgejupmin suohkanii.

Sápmelaččat leat eamiálbmot Norggas, ja vuodđolága § 108 čujuha ahte eiseválddit našunala ja báikkálaš dásis, aktiivvalaččat galget váikkuhit dasa ahte sápmelaččat eamiálbmogin, sáhttet sihkkarastet ja ovdánahttit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima. Suohkanlaš dási mearrádusain lea čielga mearkkašupmi dasa ahte sámegiella ja sámi kultuvra sáhttet seaillohuvvot ja ovdánahttot buori láhkai. Guovdageainnu suohkanis – Kautokeino kommune lea servodatdoaimman olles sámi servodahkii, go lea okta moatti servodagain gos sámegiella ja sámi kultuvra leat majoritehtain.

Sámevuotta lea čiekŋalit čadnon min servodahkii ja speadjalastojuvvo ge ollu suohkana bargguin. Gelbbolašvuotta sámegielas ja sámi kultuvrras leat guovddáš deattuhussan mángga fágasuorggis, plánat ja strategiiat hábmejuvvojit sámi perspektiiva vuodul ja ovddideapmi suohkana nannet sámi servodatguovddážiin joatká. Vaikke sámi seailuheapmi lea váldodeaddun, de lea lihkká dehálaš ahte norgga kultuvra bálle eallit bálddalagaid sámi kultuvrrain. Go ávkástallá goappašat kultuvrraid buoremus beliid, de duddjo buori servodaga buohkaide, mii fas dahká buorredili ja ássanmovtta.

Guovdageainnu hástalusat ja vejolašvuodát

Guovdageainnu suohkanis leat mohkkás servodathástalusat. Seammás leat vánis resursat. Jus mii galgat fállat rievttis bálvalusaid daid eavttuid vuodul mat suohkanis leat boahhteáigái, de fertjit suohkana bálvalusfálaldagat rievdaduvvot ja nuppástuvvot. Mii

fertet vuoruhit guđiid bargguid mii čoavdit. Eambbo obbalaš lahkoneapmi, ovttasbargu rastá surggiid- ja fágarájiid, ja ovttaráđálaččat bargat suohkanservodagain, eaktodáhtolaččaiguin, organisašuvnnaiguin ja ealáhusaiguin, šaddá dehálaš. Dasa lassin fertet mii dihtomielalaččat bargat bálvalusovdánahttimiin.

Guovdageainnus lea leamašan mearkkašahtti njiedjan olmmošlogus jagi 2000 rájes. Olmmošloguprognoosat čájehit ahte olmmošlohku ain joatká njiedjamis ovddusguvlui. Mánáid ja nuoraid oassi vurdojuvvo njiedjat, seamma láhkai go álbmoga bargoveahka ge. Vuorasiidlohku goargnu. Njiedjan bargoveaga logus oktan vuorasolbmuidlogu lassánemiin, geanohuhtte servodaga ahkenanusvuoda. Dát lea hástalussan sihke suohkanekonomiijai ja bálvalusfálaldagaide boahtteáiggis.

Unnit bargoveahka daguha gilvvu rievttis ja doarvái gelbbolašvuodas. Bálvalusaid kvalitehta maid suohkan fállá álbmogii buot agiin, gáibida gelbbolašvuoda- ja máhttodási bálvalusain. Buot oasit suohkanis vásihit dál juo váttisin rekruteret rievttis gelbbolašvuoda.

Dat valjit lassáneapmi vuorasolbmuidlogus mii lea boađe boadi, váikkuha mo Guovdageainnu suohkan obbalohkái berre plánet servodatovdánahttima, ja erenoamážit mihttodallat vuorasolbmuid fuolahusbálvalusa. 10 jagis vurdojuvvo duppalasttot lohku olbmuin guđet leat badjel 80 jagi (2022:s 175 olbmo, 2035:s 364 olbmo). Gáibiduvvo ahte ahkeheivehahtti servodat vuoruhuvvo Guovdageainnus.

Guovdageainnuservodagas leat hástalusat čadnon mánáid ja nuoraid bajásšaddaneavttuide. Áiggiid čađa leat mis čuvvon hástalussan alla bargguhisvuolta, mánát bistevas vuollegisdienas ruovttuin, ja gáržžesorrun. Dát dilálašvuodat čuhcet mánáid bajásšaddaneavttuide ja bahábut sáhttet vásihit olgguštuvvon. Skuvlabohtosat hedjonit ja skuvllas lea givssideapmi. Lea dárbbalaš čárvet suitehiid bajásšaddansuorggis.

Mánáid ja nuoraid iežaset raportereren earret eará Ungdata iskkadeami čađa čájeha ahte loaktin njiedja, sihke báikkálaš birrasis ja skuvllas. Psyhkalaš dearvvašvuodagillámušat lassánit, ja lea negatiivvalaš lassáneapmi gárrenmirkogeavaheamis.

Duodalaš boadus jagi 2024:ii Ungdataiskkadeamis joatkkaskuvllaohppiid gaskkas čájehii ahte nuorat Guovdageainnus vuorjašuvvet eambbo seksuála givssidemiin go nuorat muđui riikkas. Veahkaválddálašvuolta ja illasteapmi lea servodatváttisvuolta Guovdageainnus. Dutkamat čájehit ahte sámi servodagat vásihit eambbo veahkaválddálašvuodaid ja illastemiid go eará guovllut Norggas. Veahkaválddálašvuolta ja illasteapmi váikkuha sihke

ovttaskasolbmui ja báikkálaš servodahkii ollislaččat. Dá leat mánggadáfot váttisvuodát mat čuhcet iešguđet osiide eallimis, maiddái fysalaš ja psyhkalaš dearvvašvuhtii, bearraša struktuvrii ja oadjebasvuhtii lagasbirrasis.

Guovdageainnuservodagas leat duodalaš álbmotdearvvašvuodáhástalusat. Hástalussan leat earret eará lossa deaddu, diabetes, váibmo- ja varrasuotnadávddat, deahkke- ja dáktevigít, alla varradeaddu, ja psyhkalaš dearvvašvuodáváttut. Oassin dás leat dávddat mat vulget eallindábiin nugo unnán lihkađeamis, borgguheamis ja heitot borrandábiin. Deaddu sámi eallinlági vuostá, sámečielahemit ja guhkit áigge vealaheमित maiddái dagahit dearvvašvuhtii váikkuhusaid. Guovdageainnus leat leamašan ollu iešsorbmemat, mii čájeha dan duodalašvuoda Guovdageainnoservodaga hástalusain.

Guovdageainnus lea ealas kultureallin, mii lea dehálaš buori eallimii servodagas. Guovdageainnu suohkan lea kultuvrralaš váldoguoovddáš davvisámi guovllus ja háliida leahkit njunušsuohkan vuoruheamis sámi dáidaga ja kultuvrra. Guovdageainnu suohkan berre nanu kultuvrras ja gielas atnit ávkki ja ovddidit vejolašvuodaid kultursuorggis vel eanet Sámeđiella ja sámi kultuvra leat eallasat Guovdageainnus, ja dat sáhtá leahkit stuora ovdamunnin oččodeamis olbmuid bisánit dahje ássat Guovdageidnui. Eai leat galle báikki máilmmis gis sámeđiella lea servodatguoddi giellan, ja gos sámi kultuvra lea viidát buot servodatsurggiin.

Guovdageainnus leat stuora hástalusat dustet, mat gáibidit nanu ángiruššama lassáneaddji biras-, dálkkádat- ja luondduhástalusaiguin. Dálkkádat Guovdageainnus lea rievdan ollu mañemus čuohtejagis ja ain galgá rievdat dás ovddasguvlui. Dálkkádatroassu ja luondduroassu leabba giehtalagaid, elliid- ja šaddošlájat jávket ja ekovuogádat eatnamiin ja čáziin leat hearkkit. Jus mii doalahit heiveheami otná dálkkádahkii, de mii gártat rašis dillái. Mii fertet nanusmahttit iežamet starggasin ja heivehit dálkkádagaide mat leat vuordagis, garvin dihte stuora váttisvuodaid ja goluid boahtteáiggis.

Guovdageainnu suohkanis lea obbalaš ja vuđolaš ovddasvástáđus fuolahit álbmoga sihkarvuoda ja oadjebasvuoda min geográfalaš guovlluin. Suohkan galgá nagodit doalahit kritihkalaš servodatdoaimmaid heahtediliin, ja unnimus gearggusvuohata galgá sajis olles organisašuvnnas. Riska- ja rašesvuodaañalysaid bargu lea dehálaš buot dásiin, ja oktan gearggusvuodaplánaiguin ja hárjehallamiiguin lea servodat nanus dustet dáhpáhusaid/heahtediliid mat sáhttet čuožžilit.

Guovdageainnu suohkan lea riikka stuorámus suohkan areála dáfus. Eanas oassi suohkana areálain leat várrejuvvon LNFR-ulbmiliidda, mat maiddái sihkkarastet areálaid boazodollui, eanadollui, meahcceealáhusaide ja meahcásteapmái. Areálaid sihkkarasten LNFR-ulbmiliidda lea dehálaš ollašuhttin ON guoddevašvuoda mihttomeriin. Min meahcceguovlluin lea dearvvašlaš ja birasgáhttenlaš borramuš lahkosis gávđnamis. Min čáhceresursat lea ráidnasat, ja mii ávkkástallat ráinnas čáziin. Ráinnas áibmu addá buori dearvvašvuoda. Sámi árbevirolaš luondduávkkástallamiin sáhtá olahit guoddevaš ávkkástallama ja gáhttet luondduválljivuoda.

Sámi árbevirolaš luondduávkkástallamis leat árvvut mat deattuhit olbmuid ollislaš dárbbu luonddus; olmmoš váldá dan mađe go dárbbáša ii ge eambbo, ja luondduriggodagaid hálddašeamis atná muittus boahhtevaš buolvvaid. Sámi gielas, kultuvrras ja ealáhusain leat lagas čanastagat lundui ja mehciide, ja lea ollu máhttu guovlluid birra gos sápmelaččat leat leamašan áiggiid čađa. Birgejupmi lea guovddáš dajaldat ja árvu dán oktavuodas. Birgejupmi lea vuohki mo birget, nákcet ja máhttit. Dat lea dehálaš árvu ja eallinláhki sámi servodagas, mii čuvoda buot servodatsurggiide. Go birgejupmi lea vuodđun, de lea guoddevaš vuogádat.

Duohtavuodá- ja seanadankommišuvnna raporta jagis 2023:s čujuha ahte dáruiduhttinpolitihka ii vuhtiiváldán váikkuhusaid ja vearrivuodaid mat gárte sámi luondduávkkástallamii ja árbevieruide. Dáruiduhttinpolitihka lea dagahan garra deattu sihke boazodollui ja meahcásteapmái.

Boazodoallu lea dehálaš kulturguoddi ja ealáhus, mas lea divrras mearkkašupmi ollugiidda Guovdageainnus. Viiddis areálat suohkanis leat guohtuneatnamat ja johtingeainnut bohccuide. Boazodollui leat areálat dárbbášlaččat, ja guohtuneatnamiid gáržžideamit leat garra deaddun ealáhussii. Boazodoallu lea okta dain guhte garrasepmosit gillá dálkkádatriveddamiiguin. Roasut boazodoalus čuhcet stuora osiide suohkanis.

Meahcásteamis lea divrras mearkkašupmi ollu ássiide Guovdageainnus. Meahcásteapmi lea sápmelaččaid meahcceávkkestallanvuogádat, ja das oaivvilduvvojit doaimmat nu go murjen, bivdin, šattuid čoaggin ja eará ávdnasiid háhkan. Meahcásteapmi lea dehálaš oassi ollu sápmelaččaid báikedoaluin ja birgejumiin. Mohtorjohtaleapmi lea oassin sámi luondduávkkestallamis, ja otná njuolgadusat eai leat doarvái bures heivehuvvon dasa.

Guovdageainnu biedgguid ássanstruktuvra sáhtta hástalit suohkana bálvalusfuolaheami. Suohkan mearrida gosa viesuid sáhtta cegget, guđet báikkat ja gilit galget vuoruhuvvot ja gosa sáhtta addit lobi biedgguid hukset orrunviesuid ja astoáiggebarttaid. Guoddevašvuoda dáfus dagaha biedgguid orrunviessohuksen guhkes gaskkaid, lassi dálkkádatgássagoluid, eambbo resursadárbbuid ja lassi goluid suohkanlaš bálvalusfuolahussii. Infrastruktuvra (luottat, čáhci, ruferusttet ja dulveeastadeapmi) leat divrras gollun hukset ja doalahit. Seammás lea ássama láchin daid árbevirolaš sámi gilážiin dehálaš identitehtii ja gullevašvuhtii. Oallugat guđet fárrejit dain smávit giliin suohkanis, sii vulget olggos suohkanis. Boahtteáiggis fertejit suohkan ja ássit/eaktodáhtolaččat eambbo ovttasbargguid bokte sihkkarastet buori eallinkvalitehta ja buriid birgenlágiid.

Guovdageainnus lea áiggiid čađa leamašan alla bargguhisvuolta. Alla searvan bargoeallimii lea dehálaš fápmun jodihit buvttadeami ja árvoháhkama. Leahkit oahpu ja barggu haga dagaha dávjá unnánat searvama eará servodatosiin ge. Váilevaš čanastat bargoeallimii daguha hástalusaid ovttaskas olbmo ruhtadillái ja nu bahábut čuožžilit eará hástalusat ge.

Guovdageainnu suohkan lea guhkitáigge dihtomielalaččat vuoruhan ealáhusovdánahttima, ja áigodagas 2019-2025 lea leamašan nuppástuhttininstáhtus. Nuppástuhttinprográmma Ovddos lea bargan lasihit ođđa bargosajiid ja sihkkarastit dálá bargosajiid, seammás lea vel nanusmahtten ealáhusaid ja giktalan innovašuvdnamáhtu.

Orrunviessomárkan ferte čuovvut suohkana álbmoga struktuvrra ja ealáhusaid ovdánemiid. Guovdageainnus lea guhkitáigge leamaš váttis orrunviessomárkan. Vátnát viesut lea vuovdimassii, ja unnán dahje ii oktage guoros orrunbáiki leat láigomássii. Dát leat dagahan divrasat viessohattiid. Sidjiide guđiin leat vuollegis dietnasat ja guhkitáigge ekonomalaš hástalusat, lea šaddan váttisin beassat orrunviessomárkanii. Boahttevaš orrunviessodárbbu ferte geahčadit demográfalaš ovdáneami ektui, ja doarvái orrunviesut leat eaktun servodatovdáneami olaheamis.

Guovdageainnu suohkanis lea hástaleaddji suohkanekonomiija, go loatnavealgi lea eambbo jahkásaš dienasdási. Vealggi lassáneapmi ja kapitálagolut borret eambbo ahte eambbo doaibmadietnasis ja báhcá unnánat bálvalusaid buvttadeapmái. Jus suohkan ii rievdat otná doaimmaheami, de geavvá suohkana bálvalusfuolaheami ovdii.

Ipmárdusat mielváikkuheamis

Ođđa servodatoasi barggadettiin leat buot ássit suohkanis bovdejuvvon mielde váikkuhit, nu maiddáii suohkana ealáhusat ja servodateallin. Politihkalaš jodiheamis leat leamašan čoahkkimat sámi ásahusaiguin mat leat Guovdageainnus. Mis lea maid leamašan gulahallan

siskkáldasat organisašuvnnas. Ássit lea buktán cealkámušaid, sávaldagaid, nieguid ja oaiviliid mo Guovdageaidnu galggašii leahkit boahtteáiggis.

Mii leat ožžon vuđolat ipmárdusa mii hábme buori eallinkvalitehta dáppe ja mii leat hástaleaddji. Mielváikkuheapmi lea addán midjiide oainnuid ja áddejumi maid álbmot vásiha dehálažžan boahtteáigái.

Mis lea leamašan bargobádji suohkana nuoraidskuvlla- ja joatkkaskuvllaohppiiguin, ja leat ožžon sin cealkámušaid mii lea buorre Guovdageainnus, mii ii leat buorre ja makkár sávaldagat sis leat astoáigái ja boahtteáigái.

Vaikke oallugat leat searvan mielváikkuhanproseassas, de lea leamašan hástalussan oažžut buori gulahallama daid nuoramusaiguin álbmogis ja nuorra rávisolbmiguin. Servodatoasi ja vuolitdási plánaid čuovvoleamis áigut mii fuomášuhttit dáid joavkkuid eambo.

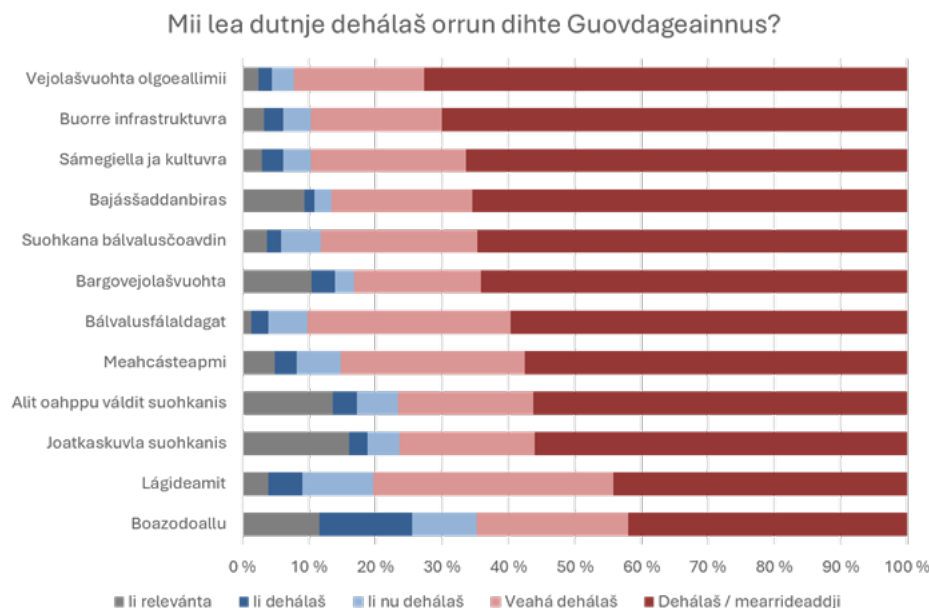
Bargobájis nuoraiguin, miessemánus 2024 – okta sátni mii čilge Guovdageainnu:

Ássiidiskadeami bokte leat 700 ássi čilgen mii lea mearrideaddji buorre árgabeaivveallimii ja báikkálaš servodahkii. Máhcáhagat čuvgejit olu temáid mat gusket dasa mii buktá buori eallinkvalitehta: rámisvuolta leahkit sámi servodat, sámegiella, sohka ja oahppasat, luondu ja vejolašvuodát ávkkástallamii ja meahcásteapmái, boazodoallu, sámi árbevierut, kultuvrralaš doaimmat ja lágideamit, ja maiddá suohkana giliid ealasuolta.

Oallugat leat maiddá buktán oaiviliid suohkana bálvalusfálaldagaid birra, luohhtevasvuoda birra suohkana politihkkariidda ja hálddahussii, rabasvuoda birra, fáttmasteami ja negatiivvalaš guottuid birra servodagas. Mii leat ožžon oaiviliid kollektiivafálaldaga, luoddastánddaid, luovosbeatnagiid birra ja mo mis lea iežamet birrasiin.

Ássiidiskadeamis, čakčamánu 2023:

3. Vuoruhanoasit Guovdageainnu váste

Dát kapihtal čilge gosa mii galgat leat joavdan 2037 rádjai vuoruhanoasiiguin oktan servodatmihtuiguin, váldomihtuiguin ja strategiijaiguin.

Guovdageainnu suohkana váldomihttu lea:

«Guovdageaidnu galgá leat guoddevaš, fáttmasteaddji ja innovatiiva sámi servodat, gos olbmot loktet, lea buorre dearvvašvuohta ja eallinkvalitehta, gos árbevirolaš máhttu ja kultuvra fievrriiduvvo viidáseappot, ja gos ođđa vejolašvuođat ásahuvvojit ovttasbarggu, ealáhusovddideami ja luondduriggodagaid vásttolaš hálddašeami bokte.»

Suohkanplána servodatoasis leat golbma vuoruhanoasi:

- It goassege okto - Aldri alene
- Birgejupmi buolvvas bulvii - Birgejupmi gjennom generasjoner
- Nanu vuoddu boahttaigái - Utviklingskraft for framtida

Guovdageainnu suohkana plánabargguin čuvvot álbmotdearvvašvuohta, birgejupmi ja ovttasrádden čadat perspektiivan.

Álbmotdearvvašvuohta lea dehálaš go buori servodaga dovdomearkan leat olbmot geain lea buorre dilli. Láhčimis buori álbmotdearvvašvuođa áigu Guovdageainnu suohkan hukset dakkár servodaga mii ovddida dearvvašvuođa ja buoredili buohkaide álbmogis, ja dat lea perspektiiva man mii čuovuhit buot servodatosiide. Erenoamážit áigut vuoruhit mánáid ja nuoraid, danin go doaimmat mánáide ja nuoraide leat ávkin olles servodahkii. Hirbmat olu

bealit sámi kultuvrras ja eallinvuogis nanusmahttet dearvvašvuoda, ja dat galget eambo deattuhuvvot.

Birgejupmi dahje guoddevašvuhta lea viiddis doaba mii lea guovddášis suohkanlaš plánemis. Dat lea dehálaš danin go fertet sihkkarastet ovdáneapmi gokčá min dárbbuid otna, almmá billisteamis boahttevaš buolvvaid ovddas. Midjiide Guovdageainnus lea dehálaš birgejupmin sihkkarastit sámi kultuvrra materiálalaš vuodu.

Ovttarádđalašvuhta gaskkal suohkana, álbmoga, ealáhusaid, eará almmolaš aktevrraid, akademijja ja eaktodáhtolaččaid lea čoavddusin min báikkálaš servodaga ovdánahttimis. Máhttu hutkat ja ovttasbargat šaddet dás duohko guovddáš doaibman suohkana servodatovdánahttimis, jodiheamis ja bálvalusfuolahusas. Buorre ovttasbargu ja ovttarádđalašvuhta masa buohkat servet iežaset resurssaiguin galget dahkan Guovdageainnu eleš, geasuheadđi ja hutkat suohkanin.

Vuoruhanoassi 1:

It goassege okto - Aldri alene

Servodatmihttu dán vuoruhanoasis lea:

Guovdageaidnu lea oadjebas, fáttmasteaddji ja girjás servvodat nanu searvevuodain

Guovdageaidnu er et trygt, inkluderende og mangfoldig samfunn med et sterkt felleskap

Servodatmihttus oaivvilduvvo mii galgat bargat ovttas dan badjelii ahte buohkat vásihit birgema, sáhttet searvat servodagas, bargoeallimis ja searvevuodain earáiguin.

Guovdageainnuservodagas galget buot ássit dovdat iežaset fáttmastuvvon ja ovttáárvosažžan, ja oažžut seammalágan vejolašvuodaid. Danin galgat mii aktiivvalaš eastadit olggušteami ja vuoruhit daid hearkkimus joavkkuid. Mii galgat servodaga gierdevašvuoda viiddidit.

Dán vuoruhanoasis galgá erenoamáš fuomášupmi mánáide ja nuoraide. Mihttun lea hábmen birrasiid gos mánát ja nuorat sáhttet ovdánit, dovdat iežaset oadjebassan, fáttmastuvvon ja

hukset olmmáivuodaid. Buorit bajássaddaneavttut leat dehálaččat vai nuorat háliidit bissut Guovdageainnus rávisolmmožin, ja vai lea geasuheaddjin fárret Guovdageidnui.

Vuoruhanoassi maid guoská buriid suohkanlaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid láchčimii, vai ovdánahttojit lagas oktavuodain álbmogiin, sihke mielváikkuheami ja eaktodáhtolaččaid bokte. Ráddjejuvvon ekonomalaš ja olmmošlaš resurssat gáibidit ahte mii baicce eastadit dearvvašvuoda- ja sosiála váttisvuodaid ovdalii go giedahallat easka go váttisvuodát leat čuožžilan. Suohkan ferte dattege maid addit viiddis ja buori dearvvašvuoda ja fuolahusbálvalusa sidjiide geat dan dárbbášit dál. Dáinna lágiin sáhttit álbmogii veahkkin seammás go mii sihkkarastet ássiin leat buorit eavttut birget ieža ja veahkehit earáid.

Mis lassánit vuorasolbmot, ja mii eallit guhkibut. Mis galgá servodat mii nákke dustet vuorasnuvvan álbmoga. Min vuorrasat galget eallit oadjebasat ruovttus nu guhká go vejolaš.

Vejolašvuolta beassat árgabeaivvedoaimmaide, olggu ovdii ja deaivvadanbáikkiide leat dehálaš bealit dán vuoruhanoasis. Buorit ja fáttmmasteaddji lagasbirrasat duddjojit oadjebasvuoda, gullevašvuoda ja identitehta. Iešguđetlágan orrunbirrasiin galget fállot orrunviesut heivehuvvon daid iešguđet eallinbuolvvaide, ja galgá vejolaš orrut ruovttus guhkimus lági mielde. Mii áigut bargat dan badjelii ahte buohkain Guovdageainnus lea oadjebas ja buorre ruoktu.

Mihttun lea hukset aktiivvalaš ja fáttmmasteaddji servodaga go kultuvra ja eaktodáhtolašvuolta leat guovddážis. Dása maddái gullá kultuvrralaš doaimmaid doarjun, valáštallan ja eaktodáhtolaš organisašuvnnat, guđet huksejit fámolaš báikkálaš servodaga ja ángiris ássiid. Valljugas kultureallin ja astoáigefálaldagat galget speadjalastet servodaga girjáivuoda, oktan sámi identitehta ja kultuvrra.

Sámi kultuvra lea nanus Guovdageainnus. Servodatmihttu galgá deattuhit sámi giela ja kultuvrra dehálašvuoda identitehtas ja searvevuodas Guovdageainnus. Buolvvaidsearvevuolta lea dehálaš oassi sámi kultuvrras, ja vuorrasat geardi leat árbevirolaš máhtu ja sámegiela guoddit. Deaivvadeamis buolvvaid gaskka galget nannet searvevuoda ja gullevašvuoda, seammás go dehálaš árbevirolaš máhtut oahpahuvvojit.

Vuoruhanoasis leat dát váldomihtut:

1. Mánáin ja nuorain Guovdageainnus lea oadjebas ja buorre bajásšaddan
2. Guovdageainnu álbmogis lea buorre eallinkvalitehta ja mávssolaš árgabeaivvit, gos buohkat leat ovttaárvosaččat
3. Guovdageaidnu lea oadjebas ja ahkeheivehahtti servodat
4. Guovdageaidnu lea sámii servodat, gos sámii giella, kultuvra ja eallinláhki leat birgejuvmin

Váldomihttu 1.1 Mánáin ja nuorain Guovdageainnus lea oadjebas ja buorre bajásšaddan

Dán galgá suohkan bargat	Buohkat sáhttet veahkkín:
• Vuoruhit mánáidgárdiid ja skuvllaid mat nannejit buoredili, oahppama ja buriid guottuid mánáide, ohppiide ja bargiide • Addit heivehuvvon fálaldaga mii sihkkaraste árra áŋgiruššama ja erenoamážit fuolaha hearkkes mánáid ja nuoraid • Nannet ovttasbarggu gaskkal mánáidgárdiid, skuvllaid, ruovttuid ja lagasbirrasa • Čalmmustahttit ja jođihit jotkkolaš barggu veahkaválddáláshuodá, givssideami, olggušteami, gierdameahttušvuodá ja rasisma vuostá • Láhčit girjás fálaldagaid, doaimmaid ja eahpeformála deaivvadanbáikkiid mánáide ja nuoraide • Buoridit kulturskuvlla fálaldaga, mas girjás ja buorre oahpahusfálaldat nanne sámii giella ja kultuvrra	• Fuolahit ahte mánát ja nuorat fuomášuvvojit ja ožžot dan veahki man dárbbasit go dárbbasit • Fuolahit ahte mánáin ja nuoran leat oadjebas rávisolbmot birrasis guđet dustejit sin ipmárdusain ja vuhtiiváldimiin • Fátmmastit buot mánáid sosiála arenaide • Li dohkkehit givssideami • Áŋgirit fátmmastit ja leat olbmážagat • Guhkitáigái oktasaččat vuoruhit nuoraid boahttevaš bargofápmun ja gelbbolašvuhtan Guovdageainnuservodahkii • Hutkat fálaldagaid, doaimmaid ja eahpeformála deaivvadanbáikkiid mánáide ja nuoraide

Váldomihttu 1.2 Guovdageainnu álbmogis lea buorre eallinkvalitehta ja mávssolaš árgabeaivvit – gos buohkat leat ovttáárvosaččat

Dán galgá suohkan bargat	Buohkat sáhttet veahkkin:
- Láhčit dili girjáivuhtii ja fátmmastit buot doaibmadásiid, etnisitehtaid, oskkuid, seksuála sojuid ja eallindiliid - Láhčit dili ássiide, beroškeahttá agi, sohka beali, doaibmadási ja eallindili, ja ovddidit buori álbmotdearvvašvuoda ja eallinkvalitehta - Movttiidahttit fysalaš ja sosiála lihka deami, lasihit iešbirgema ja vásihit birgema - Vuoruhit psyhkalaš dearvvašvuoda, eastadeami ja árra ángiruššama - Ángiruššat buohkaid gaskkas eambbosiid bargoeallimii, erenoamážit nuoraid ja hearkkes joavkkuid - Doarjut ja ovttasbargat eaktodáhtolaččaiguin, ásahusaiguin, valáštallanservviiguin ja servviiguin mat rikkis ja girjás kultuvrra-, astoáige- ja valáštallanfálaldagaid dollet - Bargat buohkaide vejolažžan háhkat oadjebas orrunbáikkiid ja orrunbirrasiid gos deaivvadanbáikkid mat loktejit positiivvalaš dearvvašvuoda - Veahkehit nu ahte unnánat vásihit orrunviessomárkana váttisin	- Atnit eallinkvalitehta oktasaš ovddasvástádussan - Dihtomielalaččat válljet dearvvašlaččat - Lihkadit fysalaččat - Ovttasbargun eastadit veahkaválddalašvuoda ja illasteami - Dohkkehit girjáivuoda ja atnit nuppiid ovttáárvosažžan - Bures vuostáiváldit sisafárrejeddjiiid ja odđa bargiid nu ahte sii loktet bures ja fátmmastuvvojit Guovdageainnuservodahkii - Searvat eaktodáhtolaš bargguide - Hábmet fátmmasteaddji kultuvrra valáštallanservviin ja eará fálaldagain mat lasihit olbmuid doaimmaid - Buohkat sáhttet hutkat doaimmaid, prošeavttaid, arenaid ja lágidemiid mat leat buorin báikkálaš servodahkii - Kulturbirrasiiguin láhčit geasuheaddji ja vejolaš dáidda- ja kultureallima - Buot bargoadit sáhttet ovddidit fátmmasteaddji ja dearvvašlaš bargobirrasa

• Buoridit bargobirrasa, HMS- ja lagašbargama olles suohkanorganisašuvnnas	
--	--

Váldomihttu 1.3 Guovdageaidnu lea oadjebas ja ahkeheivehahtti servodat

Dán galgá suohkan bargat	Buohkat sáhttet veahkin:
• Heivehit arenaid buolvvaiddeaivvademiide gos kultuvra gaskkustuvvo ja árbevierut sealluhuvvojit • Ovttasrádiid eaktodáhtolaččaiguin lágidit sosiála ja kultuvrralaš doaimmaid vuorasiidda • Ovdánahttit dorvvolaš dearvvašvuodabálvalusaid main mihttu lea loktet birgema ja eallinkvalitehta ja eastadit doaibmangahččama • heivehit vuorasfuolahusa nu ahte buohkat besset orrut ruovttus nu guhká go sáhttet • Dássedit čadahit eastadeaddji ruovttogallestallama ja lámčit nu ahte vuorasolbmuid oidnet ja addit dan veahki man dárbbášit go dárbbášit • lámčit nu ahte min vuoras ássit sáhttet váldit atnui digitála reaidduid ja čálgobálvalusaid • Ovttasbargguin spesialistadearvvašvuodabálvalusain ovdánahttit viiddis dearvvašvuodabálvalusaid báikkálaččat nu ahte olbmot eai	• heivehit iežaset ruovttuid • lámčit dili nu ahte vuorasolbmot sáhttet atnit iežaset gelbbolašvuoda ja resurssaid ávkin servodahkii • Movttiidahttit sosiála searvamii ja fáttmasteapmái

dárbbaš juohke unnimus vigi dihte mátkkoštit eará guvlui iskkadeapmái dahje dikšui.	
---	--

Váldomihttu 1.4 Guovdageaidnu lea sámi servodat gos sámi giella, kultuvra ja eallinláhki leat birgejupmin

Dán galgá suohkan bargat	Buohkat sáhttet veahkin:
- Diktít sámi giela, kultuvrra ja eallinlági leahkit nanusin buot hálddašeamis ja bálvalusfálaldagain - Nannet sámegielagiid lassáneami, addit buohkaide vejolašvuoda oahppat giela - nannet ovttasbarggu giella- ja kulturbirrasiguin, oahpahusásahusaiguin ja báikkálaš servviiguin sámi giela ja kultuvrra dáfus - Heivehit sámi árbevirolaš máhtu seailuheapmái - Veahkkin oahpahit árbevirolaš máhtu skuvllaid, mánáidgárddiid ja kulturskuvlla bokte	- Oahppat sámegiela - Hupmat sámegiela iešguđet arenain - Beroštit kultuvrrasja áimmahuššat/gáhttet sámegiela. - Čalmmustahttit sámi giela ja kultuvrra - Ovttasbargat sámegielat doaimmaiguin mat nannejit giellageavaheami ja sámegiela oinnolašvuoda - Doalahit sámi árbevirolaš máhtu aktiivvalaš geavahemiin ja oahpahemiin

Vuoruhanoassi 2: Birgejupmi buolvvas bulvii - Birgejupmi gjennom generasjoner

Servodatmihttu dán vuoruhanoasis lea:

Guovdageaidnu ávkkestallá ja hálddaša meahci válljodagaid ja birrasa guoddevaččat boahttevaš buolvvaide

Guovdageaidnu forvalter naturressursene og miljøet for framtidige generasjoner gjennom bærekraftig bruk.

Servodatmihttu lea min luonddu- ja birasressursaid hálddašemi birra, nu ahte mii heivehit otná dárbbuide almmá billisteamis boahttevaš buolvvaid ovddas. Min luondduávkkestallan lea heivehuvvon min birrasiidda, ja vuodđun das lea hálddašit resurssaid guoddevaččat.

Hábmemis vuoruhanoasi geavahuvvui sámegielat doaba Birgejupmi goappašat gielain. Birgejupmi mearkkaša birget, máhttit ja sáhttit. Dat lea dehálaš árvu ja eallinvuohki sámii servodagas. Luondduressursaid ektui lea Birgejumis sáhka guoddevaččat ávkkestallat luondduressursaid almmá headušteamis boahttevaš buolvvaid ektui.

Guovdageainnu suohkan lea Norgga stuorámus suohkan areála dáfus, ja min guovllut leat dehálaččat seailuheamis materiála vuoddu sámii kultuvrras. Mii galgat hálddašit areálaid, riggodagaid ja resurssaid sámii luondduipmárdusa vuodul, ja váldit vuhtii guhkitáigge birgema.

Dán vuoruhanoasit maiddá čujuhuvvojit min áiggi dálkkádstalusat. ON dálkkádatpanela cealká ahte dálkkádatrievdamat dáhpuhuvvet ja dan duodástusat eai leat biehttaleamis. Dálkkádatrievdamat dagahit billistemiid olbmuid ja lundui. Dat rievdamat leat čiekŋaleappot go ovdal várohuvvon, ja eat mii leat vuos oaidnán daid váikkuhusaid viidodagaid. Guovdageaidnu ferte, nu riika ja máilbmi muđui ge, ráhkkanit dálkkádatrievdamiidda ja leahkit gearggus dustet daid.

Vuoruhanoasis leat dát váldomihtut:

1. Guovdageaidnu váldá vára luondduvalljivuođas ja sámi kultuvrra ja eallinlági vuodus
2. Guovdageaidnu lea dálkkádat- ja biraslašheivehahtti servodat
3. Guovdageainnus lea birgenláhki luondduvuđot ealáhusain ja meahcásteamis

Váldomihttu 2.1 Guovdageaidnu váldá vára luondduvalljivuođas ja sámi kultuvrra ja eallinlági vuodus

Dán galgá suohkan bargat	Buohkat sáhttet veahkin:
• Hálddašit meahcceguovlluid čielga árbevirolaš vuogi mielde plánavuogádagas ja buriin čuovvulemiin • Váldit vuhtii ja heivehit meahcceguovlluid vuoinjasteapmái ja návddašeapmái • Deattuhit máhtolaš fuolaheami biologalaš valljivuođas areálaplánemis • Láhčit ealáhusareálaid mat sihke fuolahit ealáhusaid dárbbuid ja vuhtiiváldet luonddu ja dálkkádaga • Juohkit áddejumi sámi luondduávkkástallama birra majoritehtaservodahkii ja eará eiseválddiide • Bargat guovddáš eiseválddiiguin lágaid ja njuolggadusaid heivehit sámi luondduávkkástallamii • Bargat dan ala ahte suodjalit boazodoalu dehálaš guohtuneatnamiid sisabahkkemiid vuostá. • Láhčit dili dasa ahte konsultašuvnnat čađahuvvojit áššiin mat čuhcet sámi beroštumiide. Dát	• Várrogasat vánddardit mehciin • Ávkkástallat areálaid dásseedit • Hálddašit searveareálaid guoddevaččat • Váldit vára iežas eatnamis • Ovddidit luondduvalljivuođa mátkeealáhusaide

guoská boazoealáhussii, sámi meahcásteapmái ja earáide Guovdageainnu sámi servodagas maidda omd. sisabahkkemat dahje eará huksemat čuhcet	
---	--

Váldomihttu 2.2. Guovdageaidnu lea dálkkádat- ja birasheivehahtti servodat

Dán galgá suohkan bargat	Buohkat sáhttet veahkin:
• Unnidit dálkkádatváikkuhusaid plánaáigodagas, earret eará energijaseastimiin visttiiguin ja unnidit mátkkoštannuoskkideami • Areálapolitihkain geahpedit dálkkádatgássaid golaheami, doalahit dálkkádatgássaid ja ovddidit biraslaš meannudeami • Ángiruššat golahemiin vuhtiiváldit birasheivehemiid ja gierdogeavahanekonomiija • Buoridit gearggusvuoda ja nannet gelbbolašvuoda dustet dálkkadatrievdamiid váikkuhusaid • Heivehit dálkkadatrievdamiidda ja olgguldas váikkuhusaide buori plánemiin, kártemiin ja doaimmaiguin • Sihkkarastit doarvái ja oadjebas juhkančázi buohkaide Guovdageainnus	• Ássit ja fitnodagat sáhttet válljet buktagiid maid lea čielga dálkkádat- ja birasberoštupmi • Nuppes geavahit ovdalii go oastit ođđa • Oahppat ja čohkket máhtu biraslaš doaimmaid birra maid ieš sáhtta dahkat • Jearahit biraslaš buktagiid ja bálvalusaid, sihke suohkanis ja earáin • Fitnodagat sáhttet biras sertifiseret • Rátkkit ruskaid ovdal bálkesta • Buoridit energijagolaheami • Vázzit, sihkkelastet ja mátkkoštit kollektiivafievrruiguin dávjjibut

Váldomihttu 2.3 Guovdageainnus leat guoddevaš luondduvuđot ealáhusat, boazodoallu ja meahcásteapmi

Dán galgá suohkan bargat	Buohkat sáhttet veahkin:
--------------------------	--------------------------

• Sihkkarastet boahtteáigái luondduvuođu sámi árbevirolaš ealáhusaid nugo boazodollui ja meahcásteapmái, mas suohkan árvoštallá sierra areálaoasseplána boazodollui ja meahcásteapmái • Láhčit ealáhusovdánahttima ja loktet árvoháhkama báikkálaš ođasmahtti luondduresurssaid vuođul • Bargat oažžut buriid rámmaeavttuid guoddevaš boazodollui • Veahkehit bisuhit eanadoalu suohkanis ja oaččuhit eanebuid álgit ealáhussii • Heivehit eanadollui vejolaš areálaid • Sihkkarastit luondduresurssaid báikkálaš hálddašemi rievttálaš dohkkeheami, ja eanet báikkálaš mieldemearrideami stáhta ja regionála luondduresurssaid hálddašemis • Veahkkin doalahit guoddevaš borramušbuvttadeami báikkálaš ođasmahtti luondduresurssaid vuođul • Mánáidgárddiid ja skuvllaid bokte oahpahit boahttevaš bulvii birgejumi ja guoddevaš báikkálaš resurssaid ávkkástallama birra • Sihkkarastit báikkálaš olbmuid vuoigatvuoda cegget gođiid, meahcásteami doaimmaheami ja fuolaheami dihte	• Oastit báikkálaš borramušaid • Birgenláhkái meahcástit • Loktet iežas gelbbolašvuoda mo ávkkástallat báikkálaš luondduresurssaid guoddevaččat
---	---

Vuoruhanoassi 3:

Nanu vuodđu boahhteáigái – Utviklingskraft for framtida

Servodatmihttu dán vuoruhanoasis lea.

Guovdageaidnu lea geasuheaddji sámi ja eamiálbmotservodat mii ovdána

Guovdageaidnu er et attraktivt samisk- og urfolkssamfunn i utvikling

Servodatmihttu deattuha ealáhusovdánahttima, árvoháhkama ja innovašuvnna Guovdageainnus. Mii áigut sihkkarastet suohkanis leat geasuheaddji ealáhusat buriid rámmaeavttuid, infrastruktuvrra ja gelbbolašvuodáloktema bokte, mii guoská sihke ássiide ja suohkanorganisašuvdnii. Suohkan ferte maiddá plánema ja buriid suohkanlaš bálvalusaid ja áššemeannudemiid vuodul sihkkarastet buriid rámmaeavttuid ealáhusaide.

Ealáhusovdánahttin báikkálaš resurssaid vuodul lea nana vejolašvuohta Guovdageainnus. Dat guoská sihke luondduresurssaid ja resurssaide mat čatnasit sámi kultuvrii ja historjái. Leat stuora vejolašvuodát háhkat árvvuid, virgádit olbmuid, ođđahutkosiid ráhkadit ja innovašuvnnaid hábmet main lea vuodđu dáidda- ja kulturásahusain. Dása maiddá laktásit vejolašvuodát sámi kulturárbbi ektui, profešuvnnalaš dáidagii ja hutkás ealáhusaide. Dákkár ovdáneapmi lea mearrideaddji dahkamis Guovdageainnu geasuheaddji orrun- ja barganregiovdnan, oktan ovdamuniin ahte Guovdageaidnu lea ealas sámi servodat.

Ovttasráđiid

servodataktevrraiguin áigut
mii hukset servodaga mii
fuolaha dárbbuid ja láhčá dili
ovdánemiide. Guovdageainnu
suohkan galgá heivehit
infrastruktuvrra mii gokčá
boahhteáiggi dárbbuid. Dása
gullá maid hukset digitála
infrastruktuvrra dássálagaid
gávpogiiguin ja stuorit
báikkiiguin, nu ahte ássit ja
ealáhusat sáhttet ovdánit
almmá hehttehusaid.

Mii galgat leahkit orrun- ja
bargansuohkan gos lea álki
dahkat jierpmálaš dálkkádat- ja birasválljejumiid. Buohkaide galgá vejolaš válljet vázzit, sihkkelastit dahje ávkkástallat kollektiivačovdosiid, beroškeahtta dearvvašvuoda ja agi. Olaheamis dan mihtu, de fertejit huksejuvvot earret eará vázzin- ja sihkkelgeainnut, ja kollektiivafálaldat buoriláhkái ovdánahttot.

Guovdageainnu olbmuid lea meahccáimannan mohtorfievrruin dehálaš. Danin áigu suohkan plánet ja ohcat doarjaga divvut geassemáđijaid dakko gokko olbmot billistuvvon máđijaid dihte fertejit garvit ja billistit ain eambbo eatnamiid. Suohkan áigu maid buot huksen- ja infrastrukturplánain váldit vuhtii márkanolbmuid dárbbuid ja sávaldagaid iežaset viesu luhtte vuoddjât skuteriin go áigot meahccái.

1. Guovdageaidnu lea ealáhusustitlaš suohkan
2. Guovdageaidnu lea geasuheaddji orrunbáiki, gos infrastruktuvra gokčá servodaga dárbbuid ovdáneapmái ja buoredillái
3. Guovdageaidnu lea guoddevaš ja gelbbolaš sámi servodat

Váldomihttu 3.1 Guovdageaidnu lea ealáhusheivehahtti suohkan ja geasuheaddji mátkkoštanbáiki

Dán galgá suohkan bargat	Buohkat sáhttet veahkin:
• Aktiivvalaččat láhčit ja ovttasbargat strategalaččat priváhta ealáhusaiguin, mat eai áitte sámi ealáhusaid birgenláhki • Láhčit ovdánahttima sámi mátkeealáhusain, kultur- ja kreatiiva ealáhusain, luondduvuođut resurssaid smávvaindustriijan ja boazodoalus ja eará ealáhusain mat háliidit ovdánit digitála innovašuvnna bokte • Láhčit dili gründariidda, eambbo ođđaásahemiide ja ođđa biraslaš ealáhusaide • Bargat systemáhtalaččat beaggima huksemiin • Suohkana njuolggadusaiguin almmolaš háhkamiid oktavuodas sihkkarastit buriid ovdánanvejolašvuođaid bissovaš ealáhusaide ja gávppašit báikkálaččat • Doalahit guoddevaš mátkeealáhusaid maid vuodđun lea dat erenoamáš luonddu- ja kulturárvvut mis	• Ovttasbargat suohkaniin innovašuvnnaiguin ja ealáhusovdánahttimiin • Guoddevaš árvoháhkama hábmet • Leahkit doarjjan báikkálaš ealáhusaide iežas gávppašemiin ja searvamiin kulturfálaldagaide

Guovdageainnus, ja doalahit merkema guoddevaš mátkkoštanbáiki Hukset mátkeealáhusa birrajagi doaibman ja nu ahte sámi kultuvra ja eallin ovdanbuktojuvvo rehálaččat ja Guovdageainnu iešvuoda vuodul	
---	--

Váldomihttu 3.2 Guovdageaidnu lea geasuheaddji orrunbáiki, gos infrastruktuvra gokčá servodaga dárbbuid ovdáneapmái ja buoredillái

Dán galgá suohkan bargat	Buohkat sáhttet veahkin:
- Láhčit dili birgenláhkái ássamii mii seailluha báikkálaš identitehta, sámi kultuvrra ja luondduresurssaid, seammás go sihkkarastojit dárbbbašlaš bálvalusat ja infrastruktuvrrat - Fysalaš hábmema bokte ráhkkanahhttit birraiid buori álbmotdearvvašvuoda váse - Heivehit viessosajiid orrunviesuide ja ealáhusvisttiide Guovdageainnu márkanis ja Mázes - Ovttasbargat sihkkarastin dihte eleš ássama Mázes - Deattuhit oinnolaš sámi identitehta areálahálddašeamis, arkitektuvrrain ja šilttain - Fuolahit ja divodit suohkana visttiid - Servodatsihkkarvuolta ja gearggusvuolta galgá čuovvovaš temá buot doaimmain	- Rámpot Guovdageainnuservodaga - Searvat gilisearvái vai beasat ánggiruššat buriid orrunkvalitehtaid ealas giliide - Ealáhusat sáhttet ovttasbargat heivvolaš beliiguin ovdánahttit iešguđetlágan orrunviesuid ja orrunbirraiid - Geavahit fálaldagaid ja deaivvadanbáikkiid lagasbirrasis - Áimmahuššat ja doallat ortnegis orrunbirraiid - Vánddardit várrogasat ja váras johtolagain. - Vázzit ja sihkkelastit go lea vejolaš

• Hukset buori kvalitehta digitála infrastruktuurra olles Guovdageidnuin • Váldit vuhtii johtolatsihkarvuoda buot suohkanlaš plánemiin • Heivehit dohkálaš luottaid, vázzin- ja sihkkelgeainnuid mat ángiruššet eambbosiid vázzit ja sihkkelastit • Váikkuhit buoridanguvlui kollektiivafálaldagas vai sihkkarastet fálaldaga mii gokčá Guovdageainnuservodaga dárbbuid • Ásahit skutermaidjaid nu ahte olbmot sáhttet skuteriin vuodjit bálvalusásahusaide ja skuvllaide ja lobálaččat vuodjit skuteriin orrunsajis lagamus skutermaidjii • Plánet ja ohcat doarjaga buoridit árbevirolaš geassemáđijaid dakko gokko dat leat hedjonan garvvašemiid dihte. • Leat mielde ásaheamen skohtermáđijaid mat dahket vejolažžan lobálaččat vuodjit iešguđet ásausaide ja bálvalusfálaldagaide guovddážiis lagamus skohtermáđija rájes. Árbevirolaš johtolagat galget bisuhuvvot ja buoriduvvot. Guohtonealáhusat, luondu, servodatsihkkarvuodta ja meahcásteapmi galget vuhtiiválidojuvot • Meahcásteamis lea stuorra mearkkašupmi Guovdageainnu ássiide. Suohkan áigu ráhkadit suohkanlaš meahcástanplána mas	
---	--

lea mielde johtingeainnuid divodanplána. Kártejuvvo makkár johtingeainnut leat olámuttus meahcásteami várás sihke geasset ja dálvet	
---	--

Váldomihttu 3.3 Guovdageaidnu lea ovttaráđálaš ja gelbbolaš servodat

Dán galgá suohkan bargat	Buohkat sáhttet veahkkín:
• Ovdánahttit Guovdageainnuservodaga ovttasráđiid dutkan- ja ovdánahttinbirrasiiguin, akademiijain, bargoeallimiin, báikkálaš servodagain ja almmolaš surggiin • Doalahit ovddolaš skuvllaid mat nannejit ja ovdánahttet ohppiid fágalaš gelbbolašvuoda ja ovddidit oahppanmovtta ja miela • Ássiidfátmmasteami laktit oassin plánavuogádahkii ja bálvalusaid ovdánahttimii • Systemáhtalaččat bargat rabasvuodain, mielváikkuhemiin ja čieknudanbargguiguin • Doalahit dohkálaš fágalaš ja ekonomalaš bálvalusfálaldaga • Čielgasit juohkit dieduid suohkana bálvalusfálaldagaid birra ja čielggadit ássiid vuordámušaid daidda • Bargat systemáhtalaččat rekruteret ja bisuhit fágaolbmuid ja sihkkarastit dárbbášlaš gelbbolašvuoda bálvalusain • Hábmets kultuvrra jođiheddjiide ja bargiide mo aktiivvalaččat	• Aktiivvalaččat searvat servodatdigaštallamiidda • Hukset oadjebas digaštallanvuoiŋŋa • Searvat boahhtevaš bálvalusaid ovdánahttimii • Sihke ealáhusat, organisašuvnnat ja eaktodáhtolaš joavkkut sáhttet ovttasbargat suohkaniin čoavdit bargguid mat ovdal leat leamašan fálaldatbálvalusas, muhto mat eai dárbbáš leahkit • Váldit sámegeioloahpu ja eará oahpu mii sáhttá leat ávkkálaš min sámi servodahkii, ja leat mielde buorideamen min bálvalusaid ja fálaldagaid, nu go ovdamearkka dihte oahpaheaddjeoahpu, buohccidivššároahpu, inšenevráohpu ja eará.

innovašuvnnain ja nuppástuhttimiin dustet boahttevaš dárbbuid	
• Leahkit rabas ja fáttmasteaddji suohkanorganisašuvdna • Vuoruhit intersuohkanlaš ovttasbarggu gokko guoddevaš ávkki dahká • Láhčit dili eanet ovttasdoaibmamii ja ovttasbargui suohkana, almmolaš ja priváhta ásašusaide gaska nannen dihtii suohkana ássiid gelbbolašvuodáfálaldaga.	

4. Areálastrategiija

Guovdageaidnu lea stuorámuš sámi suohkan Sámis. Min suohkan lea vuodđuduvvon eamiálbmogiid eatnamiidda ja min mearrádusat galget sihkkarastit eamiálbmogiid vuoigatvuodaid, árbevirolaš sámi ealáhusaid ávnnaslaš luondduvuđđosa, meahcásteami ja lotnolasealáhusaid, ja nannet sámi giela ja eallinvuogi boahttevaš buolvvaide.

Areálastrategiija lea dat čanastat mii galgá sihkkarastet ahte mihtut ja strategiijat servodatoasis leat gittalagaid suohkana areálaplánaiguin. Suohkanplána areálaoassi stivre areálageavaheami Guovdageainnus juridihkalaččat geatnegahtton doaibmamiin. Areálastrategiija galgá vuodđudit boahttevaš suohkanplána areálaoasi molsuma.

Buorit plánaproseassat areálaplánemis leat mearrideaddji vai sihkkaraste ollislaš ja guoddevaš čovdosiid mat fuolahit sihke báikkálaš servodaga dárbbuid ja biraslaš beroštumiid. Dákkár proseassat láhčtet dili mielváikkuheapmái álbmogii, ealáhusaide ja eará berošteddjiide, ja dahket vuodu guhkitáigge ja stádis mearrádusaide.

Suohkan ferte spiehkastit našunala lágain mat eai leat láhččojuvvon sámi servodateallimii ja luondugeavaheapmái, lea unohas go našunala areálaláhka ii vuhtiiváldde sámi meahcásteami ja sámi ealáhusaid. Dat sáhtta dagahit hágganeami ovdáneamis, váilevašvuodaid koordineremis ja loktet riidduid iešguđetlágan berošteddjiid gaskki. Olahan váste sávahahtti ovdáneame ja seammás sealluhit suohkana luonddu- ja kulturárvvuide, de lea dehálaš vuoruhit buori ja fáttmasteaddji plánaproseassa.

Dál lea Guovdageainnu suohkan vuosttaš geardde ráhkadan areálastrategiija, ja proseassas leat eanaš bohtán cealkámušat mat gusket meahcásteapmái, ja boazodoalloguovlluid gáhttemii. Suohkan áigu dán vuoro ahte areálastrategiija galgá leahkit bajitdássásaš, ja mii čielggada ahte Guovdageainnu suohkan galgá iežas areálahálddašeamis:

- Guovdageainnu areálastrategiija galgá vuosttažettiin vuhtiiváldit ja sihkkarastit sámi kultuvrra, ealáhusaid, meahcásteami ja leat mielde ovdánahttime min sámi báikkálašservodaga, vuodolága 108 ja olmmošvuoigatvuodaid rámmaid siskkobealde
- váldit vára luonddu ekovuogádagain ja bargat luonddu ovddas mii lea sisabahkkemiid haga
- nannet Guovdageainnu sámi kulturguoddin ja sihkkarastet luondduvuođu sámi kultuvrii
- láhčit dili dálkkádat- ja biraslašheivehahtti ovdáneapmái ja lassáneapmái
- veahkkin hábmet dearvvašlaš, fáttmasteaddji ja oadjebas báikkálaš servodagaid
- ráhkkanit rabas ja fáttmasteaddji plánaproseassaide mat ovddidit mielváikkuheami ja rabasvuoda

Areálastrategiijat:

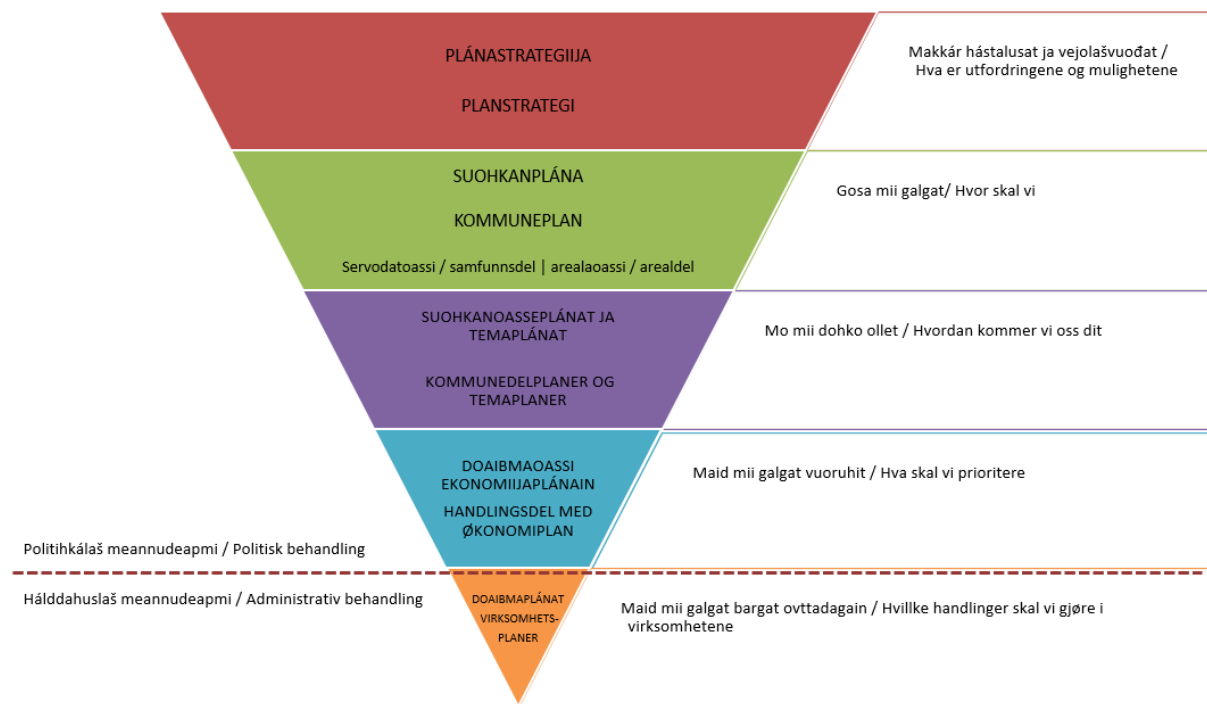
1. Bajimus strategalaš mihttomearri lea nannet Guovdageainnu sámi kulturguoddin ja sihkkarastit sámi kultuvrra luondduvuđđosa
2. Suohkan sihkkarastá vuđolaš máhttovuođu areálaplánenbargui ja galgá bidjat vuodđun earret eará dutkanvuđot eamiálbmotmáhtu, árbevirolaš sámi luonddumáhtu ja árbevirolaš sámi luondduhálddašeami
3. Areálaplánemis deattuhuvvo ovttasbargu máhttobirrasiguin
4. Areálarehketdoallu galgá ráhkaduvvon ovdal go bargu suohkanplána areálaosiin álggahuvvo
5. Huksenprošeavttain ja plánabargguin galgá gokko leaš vejolaš, jotkojuvvot dálá infrastruktuuraid lahkosis
6. Suohkanlaš ásodatguovllut plánejuvvojit lahka suohkanlaš bálvalusaid
7. Mii áigut vuoruhit buori báikeovdáneami Guovdageainnu márkanis ja Mázes, mii vuhtiiváldá dálkkádatrivevdamiid, universála hábmemma, estetihka, ruonaguovllut, vázzinbálgáid, deaivvadanbáikkiid ja stoahkanšiljuid
8. Vuhtiiváldit johtolatsihkkarvuoda ja dipma johtaleddjiid areálaplánemis
9. Láhčit viessosajiid ja orrunviesuid iešguđet sturrodagaide
10. Čahkken vejolašvuhta galgá kártejuvvot ja adnojuvvot ovdal go láhččojuvvot huksen ođđa guovlluide. Ođđa huksema berrejit dahkkot dálá guoskevaš huksenguovlluid ja infrastruktuurra
11. Ođđa huksema galget leahkit heivehuvvon guvlui ja eanadahkii, ja sisabahkkemiid gáržžideapmi berre deattuhuvvot
12. Mii áigut sihkkarastit ahte luondduguovllut obbalohká eai váikkuhuvvo dahje unnimus lági mielde váikkuhuvvojit teknihkalaš sisabahkkemiiguin
13. Mii galgat sihkkarastit luondduvuođu boazodollui ja meahcásteapmái
14. Sihkkarastit ahte buot huksenplánain leat vuđolaš váikkuhusčielggadeamit ovttrasáđiid buot oassebeliin
15. Sihkkarastit ahte eanadoalloareálat áimmahuššojit
16. Ođđa astoáigebarttaid huksen galgá álgoálggus heivehuvvot bálldalagaid guovlluide gos leat juo barttat. Vuostazettiin ii galgga astoáigebarttaid huksen láhččot Máze gillái
17. Heivehit boahpteáiggediđolaš ealáhusovdánahttima veardidemiiguin areálaoasis várret ođđa guovlluid ealáhusaide ja industriijai
18. Čielggadit guovlluid mátkealáhusaid ulbmiliidda, ja sihkkarastit ahte eai dagat riidduid báikkálaš ávkkástallamii
19. Plánaproseassaid bokte sihkkarastit plánaide buori mielváikkuheami ja čanastumiid
20. Čuovvut mearriduvvon areálaplánaid dainna lágiin ahte unnimus lági mielde addit dispensašuvnnaid
21. Bargat dan badjelii ahte muohtaskuteriin sáhtttá vuoddjit vieso luhtte skutermaid
22. Bargat dan badjelii ahte láhtut ja máđijat báikkálaččat hálddašuvvot nu ahte árbevirolaš ávkkástallan ja meahcásteapmi vuhtiiváldo
23. Bargat dan ala ahte árbevirolaš johtolagat divoduvvojit ja sáhttet geavahuvvot
24. Bargat dan ala ahte árbevirolaš goahtegeavaheapmi bisuhuvvo

5. Suohkanplána čuovvoleapmi

Dát kapihtal čilge mo suohkan galgá bargat suohkanplána servodatoasi čuovvolemiin, ja daid mearriduvvon mihtuiguin.

Plánen lea mo lávket máhtus doaibmamii. Suohkana plánavuogádat galgá leat reaidun lávkemis mihtus doaibmamii. Suohkanplána servodatoassi galgá leahkit vuodđun buot plánemiidda ja ovdánahttimiidda suohkana organisašuvnnas, ja dainna lágiin sihkkarastte ahte guoddevašvuoda mihttomearit ovttastahttojit suohkana plána- ja stivrenvuogádahkii.

Čanastagat suohkanlaš plánenvuogádagas galget deattuhuvvot eambbo go ovdal. Dál galgá čielgaseappot čatnat oktii guoddevašvuoda mihttomeriid, suohkanplána servodatoasi ja areálaoasi, čuovvovaš temá- ja suohkanoasseplánaid, dan jahkásaš molsuma doaibma- ja ekonomiiaplánas, ja surggiid ovttatplánaid.

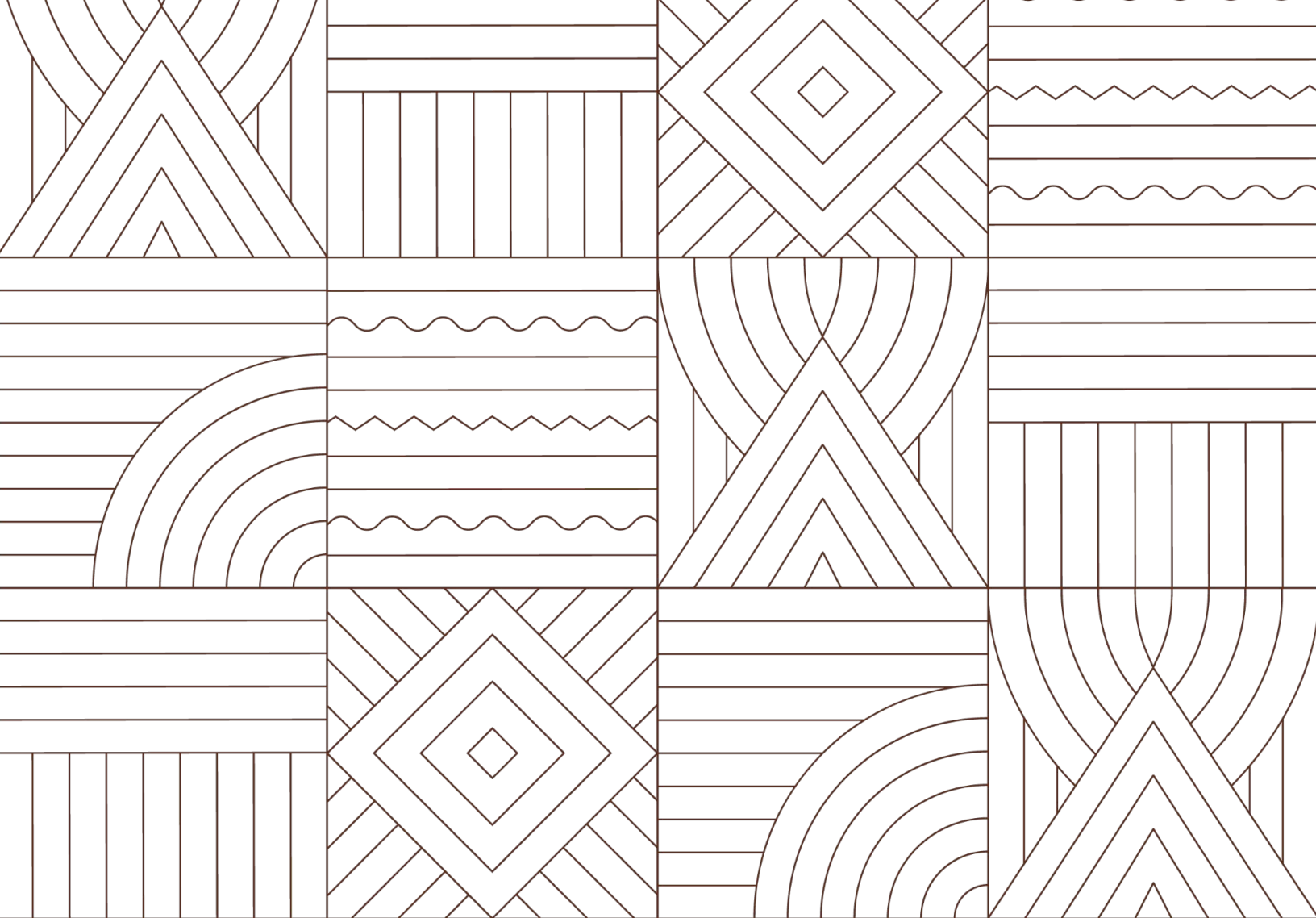

Visot odđa plánat ja strategiiat galget čujuhit guđe servodatmihtu dat galget ollašuhhtit. Guovdageainnu suohkanis – Kautokeino kommune lea doaibma- ja ekonomiiaplána suohkanplána doaibmaoasis, mas lea njealji jahkái ekonomiiaplána ja okta jahkebušeahhta. Doaibmaoassi čilge mo suohkanplána galgá čuovvuluvvot njealje boahhtevaš jagi, ja reviderejuvvot jahkásaččat. Dat vuodđuda suohkana resursa vuoruhemiid, plánema ja bargguid, ja čielggada doaibmabijuid suohkana ekonomalaš eavttuid vuodul. Dat galgá čájeht mo servodatmihtut gullevaš mihtuiguin ja strategiiaguin čuovvulahttojit ekonomalaš vuoruhemiid bokte.

Suohkana plánastrategiija daid boahhtevaš suohkanstivraáigodagaide čilge lagabui mo servodatmihtut galget čuovvuluvvot ja čielggaduvvot temáplánain ja suohkanoasseplánain. Plánastrategiija lea politihkalaš reaidun vuoruhemiide guđiid plánaid suohkan galgá ráhkadit boahhtevaš jagiid. Dat maiddái čielggada galgá go suohkanplána suohkanstivrraáigodagas reviderejuvvot ollislaččat vai osiid mielde.

Plánastrategiija galgá hehttet ráhkadeamis eambbo plánaid go dárbu, ja dat plánat mat evttohuvvojit baicce nannejit fágaraštildeaddji ovttasbargguid ja áŋgiruššamiid, čielga čanastagain suohkana doaibma- ja ekonomijaplánii.

GUOVDAGEAIDNU – OFELAŠ SÁMIS
KAUTOKEINO – VEIVISEREN I SÁPMI